

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZS-DOBOKAMEGYEI TANÍTÓ TESTÜLET.

FŐMUNKATÁRSÁK:

KOZMA JÓZSEF ÉS SZABÓ ENDRE.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

VÁRADI KÁROLY.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (lakik a belső-középutczában 31. sz. a.); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — Gazsi József egyleti pénztárnok címén — a kiadó hivatalba (kurta szappanuteza 15. sz. a.) küldendők.

Egy új törvényjavaslat.

Lényeges — mondhatni — nélkülözhetetlen kelleke a népnevelés fölvirágzásának az, hogy a népoktatási tanintézetek ügye a közérdeklődés által teljesen kebeleztesse bé a közügyek sorába; és másfelől, hogy a népiskolák — akár államiak, akár községiek, akár felekezetiiek — a nyilvános ellenőrzés köréből semmiképen el ne vonathassanak. A lapokban már eleget irnak a tanügyről, de vajmi ritkán lehet hallani valamit arról, hogy a községi és megyei gyűlésekben a népiskolák ügye fölött „érdekes tanácskozás“ fejlődött ki. Ezen gyűlésekben egy háttársáncról, egy rozzant hid kijavításáról, sőt a csorda-rendszerről is csakugyan többet és több érdeklődéssel szólnak, mint a népiskolák fölvirágoztatásának kérdéséről. Apasztja az iskolák ügye iránti közérdeklődést azon körülmény is, hogy a hitfelekezetek szándékosan elvonják iskoláikat a nyilvános ellenőrzéstől, s részint az autonomiának hagyományos féltése az öregek részéről, részint a mindinkább ingadozó papi-uralom támogatására irányuló törekvés a papok és proselitáik részéről — oka annak, hogy a nagy többséget képező hitfelekezeti népiskolák során nem javíthat sem az állam, sem a népoktatás barátainak jóakarató készsége kellő mérvben; a hitfelekezetek pedig átlag igen keveset tehetnek iskoláik érdekében, de azért nem igen engedik meg, hogy mások tegyék meg azt, a mire ők nem képesek.

Ilyen dilemmák közt tévedez és ingadozik a népnevelés közügye, s így fog tengődni mindaddig, a míg erélyes lökással oda nem állittatik azon „közügyek“ sorába, a melyek a zöld asztaloknál rendszerint tárgyaltnak, s a míg a hitfelekezetbeli isko-

lákra is ki nem terjesztetik azon törvény, mely a nyilvános ellenőrzést az iskola szellemi életére nézve is biztosítja.

Természetes, hogy a népiskolák ügyének mostani kétes állapotából és ingatag helyzetéből való illetén kiemelése lassu és egyszersmind nehéz munka. Nincs is semmi reményünk ahoz, hogy egy emberöltő alatt azok ügyét a fontos és nyilvános közügyek közt azon helyre lássuk fölemeltetni, mely azt méltán megilleti.

Ez okból nem állunk elő lehetetlenségek követelésével, hanem örömmel üdvözlünk minden egyes lépést, a mely az óhajtott, de még igen távol álló cél felé vezet. Ilyen lépésnek tartjuk mi a jelzett cél felé a közoktatásügyi miniszternek legújabb keletű törvényjavaslatát, mely a népiskolai hatóságok szervezése tárgyában terjesztett a képviselőház elé.

E törvényjavaslat kétségkívül egy lépés előre, azon irányban, mely a népoktatás ügyének igazán „közügygyé“ tételéhez vezet. Nem helyez ugyan kiállításba ezen törvényjavaslat gyökeres reformokat, mert a népokt. törvény számos hiányait érintetlenül hagyja, a hitfelekezeti, egyes iskolák gyarló voltát nem szünteti meg; de eszközöl legalább annyit, hogy végre a népiskolák ügye is oda kerül ahoz a zöld asztalhoz, a hol a megyék közügyeit tárgyalják, s így akarva —nem akarva rákényszeríti az újonnan szervezendő táblabíró-testületet arra, hogy gondoljon a népoktatás ügyére is, s számoljon be az ezen ügy érdekében kifejtett tevékenység eredményéről is. Helyes és korszerű továbbá a törvényjavaslatban az is, hogy a felekezeti zárkózottság chinai falán is tör legalább egy keskeny rést az által, hogy a hitköz-

ségeknek is kötelességükké teszi az isk. székek föllállítását.

Általánosságban tehát örömmel üdvözljük e törvényjavaslatot; s most tekintsük meg lényegesebb részleteit is.

A javaslat 1 §-a a népökt. tanügy közigazgatását a megyei közigazgatási bizottságra, a megyei tanfelügyelőre s az iskolai székekre ruházza. Tehát megszünteti az aluszékony megyei iskola-tanácsot, s a népoktatás ügyét a megyei közigazgatás keretébe helyezi. A megyei közíg. bizottság tudvalevőleg legalább havonként tart üléseket, s már csak ezen körülmény is reménylhetővé teszi, hogy e testület többet és behatóbban foglalkozzék a népiskolák ügyével, mint az iskola-tanács, a mely csak negyedévenként gyűlt egybe, hogy egy-egy ködös délutánt collegiális egyetértésben elpipálgasson. Csak aztán itt is az ne legyen a baj, — a mitől pedig, ismerve embereinket, nem kevésbé félhetünk — hogy az iskolákról való tanácskozás az „utolsó szivar“ idejére halasztassék, — akkorra, a mikor a bizottság tagjai már belefáradtak a hús-limitáció s egyéb fontos ügyek tárgyalásába. — Egyőbként a közigazgatási bizottság ugyanazon hatáskörrel bírand a népiskolákra nézve, mint a melylyel a csendesen megoldogult isk. tanács birt.

A tanfelügyelői intézmény sem szenvedett gyökeres átalakítást. Azt azonban mégis figyelmet érdemlő novellának kell elismernünk, hogy a tanfelügyelő — mint a közigazgatási bizottságnak már hivatalánál fogva állandó tagja — közvetlenül hathat a megyei hatóságoknak a tanügy iránti érdeklődésük fölébresztésére. Eddig az a sok irka-firka, a mi a tanfelügyelő s a megyei, s illetőleg közs. hatóságok között folyt, édes keveset lendített a népiskolák ügyén; ezentúl a búzgó tanfelügyelő lelkesítő szavaival, s ha kell, személyes tekintélyének is latba-vetésével, tán csak többet vivhat ki.

De ha már a népiskolai hatóságok újjászervezése érdekében törvényjavaslat készítettett, valóban óhajtott volna, hogy az a tanfelügyelői hatáskörnek tüzetesebb meghatározását is tartalmazza. Eddig a tanfelügyelők ép ott nem léphettek föl a kellő erélylyel, a hol az ilyen föllépésre a legnagyobb szükség volna. Értjük a felekezeti népiskolákat, melyek hatóságaival a tanfelügyelők csak kerülő úton levelezhettek, ellenőrzési joguk azok fölött pedig a neveltségességig csekély volt. Sajnos, hogy a tan-

felügyelőknek e tekintetben olyan lécz-király forma állapotán az új törvényjavaslat sem akar változtatni; pedig változtathatott volna legalább annyit, hogy a törvénynek meg nem felelő hitfelekezeti népiskolák megintése iránt, közvetlenül ő intézhessen fölterjesztést a miniszterhez, és hogy a siker nélkül megintett hitfelekezeti iskolák helyett állami, s illetőleg községi iskolák állítása érdekében is közvetlenül tethessen előterjesztést a miniszternek. A törv. javaslat szerint mindezeket a megyei közigazgatási bizottság fogja elintézni, s hogy ott nagyon sokszor érvényre fog emelkedni azon befolyás, mely a hitfelekezeti iskolákat — még ha roszak is — megmenteni törekszik: ezt, azt hiszem, mindenki belátja, a ki körülményeinket ismeri.

Az iskolaszékek tagjainak legkisebb számát a törv. javaslat ötre szállítja le. Ez ellen — tekintve a kis községeket, melyekben az oktatás ügyéhez értő őt embert is nehéz találni — semmi kifogásunk sem lehet; de azon cikket, mely meghatározza, hogy a hol több községi isk. tanító van, azok közül a tanító-testületnek csak egy választottja tagjalegyen az iskola-székek, óhajtottuk volna akként kibővíteni látni, hogy oly helyeken, a hol több különemű népoktatási tanintézetek állanak fön, ezek tanítói egy-egy képviselőt küldhessenek az iskola-székebe. — A szakavatott egyének számát — a menynyire csak egyéb körülmények lehetővé teszik — növelni kellene az iskolai székekben.

A hitfelekezeti iskolaszékek föllállítását a törv. javaslat — igen helyesen — elrendeli ugyan, de ezen iskolaszékek működésének nyilvánosságra hozása és ellenőrzése érdekében igen keveset mond. Tartunk attól, hogy a hitközségi iskolaszékek a legtöbb helyen olyanok lesznek, mint a minőt e sorok írójának van szerencséje ismerni. Egy helyen ugyanis a hitközségben azon indítvány merült föl, hogy jó lenne a körral haladni s e célból iskolaszéket állítani. Az indítvány elfogadtatott, az isk. szék szabályainak egybeállításán egy bizottság nyakra-főre dolgozott éjjelnappal; a szabályok kinyomattak, az isk. szék tagjai megválasztattak, ünnepélyesen feleskettettek, az iskolák számához képest egyes bizottságok alakítottak — és aztán — — maradt minden a régi úton. Azaz tartott az a híres iskolaszék másfél év alatt másfél gyűlést, a melyek közül az elsőben — az egész gyűlésben — 30 tag jelent meg, a kik elnököt s jegyzőket választottak; de a második — a

fél gyűlés — már csak 5 tagból állott, a kik, miután hitelesítették az első gyűlés jegyzőkönyvét, szépen elpárologtak. Az ilyen iskola-székekből nem sok haszna van a tanügynek; nevetséges komédia és ámitás az egész, a mely csak csökkenti a népoktatásügy tekintélyét. Azt hisszük azonban, hogy a megyei közgazg. bizottság legalább az iskola mulasztások ügyében erélyes tevékenységre nógatja a hitfelekezeti iskola-székeket is, miután erre a törvényjavaslat 12 §-a ezeket is kötelezi.

Ennyit egyelőre a törvény-javaslatról, melynek javított kiadásban megjelenő utódját már is óhajtva várjuk; remélve, hogy a népoktatási törvény általános revisiója nem késheik soká, a midőn az iskolai hatóságok szervezésének ügye is újabb, korszerű tatarozgatásban részesülend.

Szabó Endre.

Nemzetiség és nevelés.*)

(Töredék Imre Sándornak a „Budapesti Szemle” f. évi 17-ik számában megjelent ily című értekezéséből.)

Egyedül a komolyabb emberies és nemzeties nevelés erősíthet meg bennünket. A nevelést pedig itt legszélesebb értelemben merem venni, szabadságot vévén erre a közbeszéd gyakorlatából, mely a házi és iskolai nevelésen kívül, az élet iskoláját is emlegeti.

A nevelés e három körének — sokszor elmondták — egymással arányosnak kell lenni; egymásnak lényegükben megfelelni. Fő elvekre nézve azt vallani az iskolának, azt ápolni s fejleszteni az élet iskolájának, mit a családi nevelés becsepegtet. Nem távozni el a családban vetett alaptól, az iskolában adott iránytól máskép, mint az élőfa, mely növés által lesz nagyobb, erősebb, terebélyebb, kérgesebb, veszt színéből, nyersségéből; de természetére nézve az marad, a mi volt: fűgefá vagy csipkebokor. Máskép nem lehet nevelésünknek sikere. Csak e három kör lehető együvé hatása lehet oly archimedesi ponttá vagy eszközzé, melyből vagy mely által magunkat védhetjük és fentarthatjuk.

A házi nevelésről bajos volna itélni, ha iskolai tapasztalás nem tanusítná gyarlóságait, ha nem erősítené tapasztalás ezt az elvet: milyen a gyermek, olyan a család; vagy: ha hibás a gyermek, hibás a családi nevelés. Az iskola küszöbén belépő, az iskolai életben jó és rossz hajlamaikat kitüntető növendékek jelleméből itélhetni a családok nevelési elveiről, értékéről.

A mi társadalmunk s benne a családok erkölcsi fejlődése, nem volt közelebbi időkben, sem következetes, sem

*) A midőn tisztelt tudósunk szives engedélye, folytán közöljük e töredéket; egyszersmind kifejezést adunk azon óhajtásunknak: vajha minden gondolkozó szerető magyar ember egész érjedelmében ismerné meg, és a hozzá illő komoly figyelemmel olvassná el e kitűnő értekezést s venné lelkére az abban elmondottakat.

A szerk.

elég jó irányú. Különböző tájakon különféle irányzatokat látunk kifejlődni, a szerint, a mikép különböző itt és amott a vagyonosság és szellemi erősödés, a valódi vagy csak külső művelődés ösztöneinek és eszközeinek mértéke, a közlekedési eszközök, az érintkezési alkalmak. Az alföld né-mely községeiben szembetünő anyagi haladást, vagyonosodást találni több helyt örvendetes kapcsolatban szellemi gyarapodással és elég erős conservatismussal, — a szónak jobb értelmében, — más tájon mohó anyagiasságot, szégyenyedést, erkölcsi gyöngülést vagy ernyedést. Élvezetvágyás és henyeség itt, mérsékelttség amott. Néhol különös fogékonytságot a léha felszínes művelődésre s ezzel ellentétben régies nézeteket, értetlen elmaradottságot, tespedtséget. Máshol ismét legszélsőbb társadalmi reformok emlegetését, komoly meggondolás nélkül; elméleti és erkölcsi nihilismust, tudatlanság cynismusát, makaességát. . . Eszmétlenség az életben, vezértelenség, elvtelenség a gondolkodásban, s innen erkölcsi tehetetlenség a nevelésben. Gyakran bocsátnak erkölcsi nyomorékokat, sőt szörnyeket iskolába a gyarló és bűnös szülék, várván, sőt követelvéen teljes jogtalansággal, hogy áldozataik ott javuljanak meg, bűneiket a tanítás hozza helyre, mely pedig javító vagy fegyintézetek vagy épen kórházak feladatai teljesítéséhez eszközökkel nem birhat. Sokszor olvassa ki lélekismerő tanító növendéke szeméjből és viseletéből a gyarló szülék bűneit; sokszor emészti magát, küzdvéen elvetemültséggel; de javítani nem tud, mert a mit a családi nevelés elhibáz, helyrehoznia ritkán lehet.

De itt nemzeties nevelésről szólnék. Igen, de emberies érzés, hazafias törekvés csak nemesen kőpzott lélekben, csak komoly erkölcsiség mellett lehetséges. Elhibázott házi nevelés mellett lehetetlen ehhez elég erővel, a szív nemes-ségével, az értelem és akarat kellő hatályával birni. A családi élet melegében tenyészhetnek fel és gyökerezhetnek azon erények, melyek a nemzetet, államot fentartják, vagy mint Rousseau Emilejében mondja: „természeti alap kell a conventio (állami) kapcsolatai fentartásához; a testvérek, rokonok iránti szeretet alap-eleme az állam vagy hon iránti szeretetnek; a család a kis hon, mely a szívet ama nagy hazához köti; jó fiú, jó férj, jó atya lehetnek csak jó polgárokká.”

Hallottak műveltjeink valamit a szabadelvű nevelésről — francia értelemben. Tanultak effélet az irodalomból; a francia színművekből, regényekből. Hallottak a szülék s gyermekek közötti bizodalomról, talán egyenlőségről. S minket a francia nézetek, szokások két száz év óta erősen vonzanak. Meghódítják ezek a kevéssé egyirányosan művelt nemzetek legbensőbb életét; tetszők még az angolok és németek köreiben is. Hallottak valamit az angol nevelésről is; de ezt szeretni, követni nem tudják; amazok birják a rokonszenveket, családi s társadalmi életben feltétlenül. Erre tanított bennünket Ausztria is, melynek absolutismusa s hierarchiánk elég okot találtak népszerűtlenné tenni nálunk az angolt és éjszaki németet. Mi a celta vér könnyedségét, izgathatóságát szerettük meg és szoktuk meg, mely talán „kelet népének” hajlamaival is találkozott. Csa-

ládainkat ez emészti; még pedig nem inkább fent mint alant és közepén, tehát a társadalom minden osztályában. A dolgot rosszabbá az teszi, hogy az úgy nevezett kabátos proletárság, a művelt élet élvezeteit igénylő s ehhez társadalmi jogosultsággal birható, de jövedelmetlen osztály közelebbi időkben nálunk is mind inkább szaporodik, az irodai, közlekedési állomások sokasága által. Mindezekben erősen él s általok erősen terjed az egyenlőség-követelés, a feljutásra törekvés, szereplésre erőlködés s röviden mondván, az erkölcsi anyagelviség. Ily szellemmel nem fér össze az önmérséklés, önmegtagadás és eszmékért élés vagy lelkesedés. Az ősökkel és múlttal való kapcsolat, történelmi alapok, nemzeties öntudat ilyeneknél nem található; semmi nemesség, mely kötelezne.

A szüléket pedig semmi törvénye az észnek nem mentheti fel a neveléstől, az iskolai oktatás előkészítésétől, többek közt a honszeretet és honismeret első alapjai megvetésétől, az emberi és honfiai kegyelet fölgerjesztésétől. E nélkül az iskolák nemzeti nevelés tekintetében is alap nélkül építenek. — A szülék a legfontosabb dolgokra nézve tanítók maradnak a legjobb iskolai szervezet mellett is. Mindaz, mit iskolák rendezéséről törvényeink cikkei befoglalhatnak, száraz, élettelen szabály, külsőség. A szellemet a szabályok nem tudják nem fogják, megadni, kimeríteni. Mily lélekkel tanítsák a történelmet, irodalmat, természet-tudományokat: ezt lehetetlen megszabni; ez az élettől, egyéniségtől, hajlamoktól függ, mi a családban, nevelésben, a közszellemben fejlődik ki, valamint a tanulmányokat felfogó, elsajátító lelkelet is. A nyilvános és magános oktatásnak a lelket a családok adják, melyek a tanintézetekkel kikerülhetetlenül kölcsönösségben állanak.

A család hatása sok nagy emberen állandó, sirig tartó, folytonosan tevékeny volt. Minden kiválóbb ember élete története így kezdődik: „szüleitől gondos neveltetést nyert” — „hazafias vagy bölcselői lélekkel bíró anyától vette első ösztönét” — „vallásos és tiszta erkölcsű anyától oltotta bele a nemes erkölcsök magvait” stb. Szó van olykor a legelső olvasmányról, a képes öreg bibliáról (Lamartine) és ifylélekről is. Emlékezzünk még Széchenyre, mikép mondott éneket anyjának gyermek korában, mily érzéssel hivatkozik atyjára; — Kazineyra, ki nagybátyját emlegeti, — Kölcseyre, ki öcseseinek írja Parainesis ét, az ifjak honfi-erényeinek codexét, s hogy régiebbeket érintsek, a Rákócziakra, kik közül mindenik mellett egy-egy magasztos női alak áll és — család. . . . Úgy látszik, hogy egykor a honfi-erény a családban gyökeredzett s e gyökereken csüggött s ezen erősen állott. . . . Ugy tetszik, hogy az összes nemzet családiasabb kapcsolatban volt; a törekvések középpontja ama nagy családban a hazában, míg francia aristokratáság el nem ferdítette embereinket; ehhez kötötte a közös nyelv, mely még idegen eredetűeket is vonzott, ehhez a poesis, melynek tolmácsai nálunk a XVIII. századig leginkább előkelők voltak. Előkelők éreztek legmelegebben, legerősebben; a nemzet geniusának ezek voltak avatottjai. Most mintha a hazai élet középpontja, tűzhelye, oltára nem a nagy családban, a honban, hanem

külföldön vagy távol világban volna. . . . Ha némely értelemben emelkedett volna is szellemünk a tudomány és műveltség által: erkölcsi komolyság s biztos irány nélkül nem lehet nemes. Mert a világias műveltséget is csak hazafiság teszi moralissá. A milliók birtokosa sivár életet él, lelketlen üzérre válik, ha nem tudja, kiért él, vagy nem akar senkiért élni, ha szívéhez nem áll közel senki és semmi, sem család, sem haza. A családnak kell megmutatni a leendő honfinak: kiért és hogy éljen, ösztönt, irányt adni az erkölcsi életnek. De vannak-e e feladathoz eléggé komoly atyák, önfeláldozó anyák a mi köreinkben? S az utóbbiak szerepét mily sikerrel viselik a nőnöveldék, melyeket nagyobb részben idegen lelkű egyének vezetnek! Sokfelől sötét képek tűnnek fel előttünk s fáj elgondolni, hogy komolyabb irányú angol vagy német, megtekintve állapotunkat, elítélne bennünket, mint művelődésen értetlenül kapkodó népet, melynek jövőt nem ígérhetni s melyet komolyan nem vehetni. . . .

A szüléket és családokat kötelességeikre sokképen emlékeztetik, serkentik külföldön. Nem nagy hatásúknak tartom ama vastag kötetekben adott oktatásokat, melyek német s francia nyelven megjelennek; bár német, talán francia családapa és anya elég lehet, ki az ilyek olvasására is vállalkozik. Sokkal sikeresebbeknek a családi társakat (magazine), melyek angol földön oly nagy számmal vannak, oly általánosan elterjedtek, a családi élet levegőjét tisztítják, a szüléket a gyermekekkel ösztöcsatolják, a házi életet eszméltenné lenni nem engedik; e végre épen anynyi elmélkedési anyagot közölnek az újkor tudományos ismereteiből, mint a nemzet történelméből, költészetéből. Ilyféle vállalatok nálunk nem éltek meg; többnyire csak divatlapok s újszerű regényeik által tartják fenn magokat családainkban; vagy másféle képes folyóiratok, melyekben nemesebb erkölcsi irányzat nem tapasztalható. Hogy, hogy nem, valaminek kell történni, egyesületi úton vagy máskép; mert meggyőződhetünk, hogy míg a családok komolyabban nem veszik nevelői tisztóket, előtök nem tartják, hogy az iskolai oktatást gyámolítaniok kell, nevelésben a tanintézetekkel összeműködniök — nem mint most történik, ellenök hatniök — iskoláinkkal célt nem érünk. Ezek szelleme nem lesz élő és hatályos; sem tudomány közlésére, sem nemzetiesség fentartására.

A halotti búcsuztatók káros hatása a társadalomra, nemzeti nyelvünkre és a tanító idejére.

A hagyomány a népszokások egész sorát őrzé meg korunk számára. S a hagyomány által megőrzött szokásokat — vagy eredeti alakban, vagy módosítva — gyakorolja a mai kor is. Gyakorolja sokszor, mint a kor követeléseivel ma is megegyezőket, vagy mint édes emlékét a múltnak, a mely viharos századoknak volt szemtanúja; de néha csak a tudatlanság s a vakhit őrzé, boldogító talizmánként, azokat.

Ezért azonban ki merné általában elvitatni a népszokások fontosságát, s feljegyzésük becsét? Hiszen tudjuk,

hogy a múlt népeinek műveltsége van megőrizve azokban. Sokszor csak azokból ítélhetjük meg, hogy milyen átalakuláson ment keresztül egy-egy nép műveltsége; mert a mint ez emelkedett, a szokások is a szerint módosultak, tisztultak, vagy veszték ki egészen.

S így minden szokásnak megvan a maga története. A mesés ó-kornak a bálványimádással megegyező szokásait a középkor egy új istenség számára alakítá át, s így teremtett újakat belőlük. A 19-ik század pedig megtörte a lelkiismeret békéit, elvetette a képzelődés gyümölcseit, s a „tudás“-sal teremt, az új világ számára, új szokásokat. És hogy e teremtése közben sokat vet el a múltból, a mi szellemével s műveltségével ellenkezik, vagy éppen tudását gúnyolná ki: ez igen természetes.

A halottak búcsuztatása is egy oly népszokás, a melyet a 19-ik század nem törhet meg többé. E szokás az, melynek alig ismerni ó-korát, s mégis fénykorát éli sok helyt még most is. Hanem azért azon ponton van, melyről alá kell esnie.

A dicsőítő- és siralmas énekekből fejlődött ki; — s mint a 17-ik századbeli (Boeszkai István betegsége és halála alkalmára irt) siralmas énekek mutatják, még akkor sem volt az ilyen mű verselés oly megvetésre méltó alakú, — mint ma. Miért? Meglátjuk alább.

Falusi tanítóink (s néhol még lelkészeink is) kötelesek e szép szokást gyakorolni. S hogy lelkiismeretesen felelnek meg e kötelességüknek, kétséget nem szenved. Hisz nézd: a félfa lakossága van egynek-egynek búcsuztatójában „kádenciás“ sorokba befoglalva! S mennyi teremtő és képzelő erőt tanusít némelyik a kivitelben! . . . Halld csak hoszszu búcsuztatója végén e sorokat:

„Azt mondja zokogva

E halott ti néktek:

Hogy ötöt mig éltek,

El ne feledjétek!“

Hallottad? Ha igen: ismered az egész búcsuztatót. — Beszélteti a halottat az újkori paedans, — s mi több — zokogtatja. Igen, mert nem az értelem, hanem a sorok vége itt a mérv-adó.*)

Kell-e ennél több, hogy a művelt ember oldalt nézzen a búcsuztatóra, ki éppen a tanító. Ime egy ok, a miért a társadalomban a tanítót oly kicsinynek nézik sokan.

De lássuk még: mi más káros hatása lehet e szokásnak a társadalomban?

Álljon előttünk a műveletlen nép egész tömege, a melytől a halottat búcsuztatni kell. Ha Pétertől történetesen előbb búcsuztatjuk mint Páltól, holott Pál sokkal több jót tett vele életében: kész a gyűlölség a műveletlen nép közt. Pál haragszik a halott hátramaradt rokonaira, — nem tudja azt, hogy azok őt előbb „diktálták“ a búcsuzók sorába; hanem a tanító tette hátrább — a „kadentia“ kedvéért. Haragszik Péterre, sőt a tanítóra is. — De ve-

*) Sietek megjegyezni, hogy itt azon családok s illetőleg azok tagjai is hibások, kik verset kívánnak a búcsuztatótól. Ők kényszerítik rá a szerencsétlent, hogy kifáradván a rím gyártásában, rettentő módon használja a „poetica licentia.“

gyük, hogy egyik halott fölött „szebb búcsuztatót“ mondott, mint a másik fölött. Épen ilyen zavar áll elő ekkor is az élők között.

Hogy káros-e nemzeti nyelvünkre is: lássuk röviden.

Lehet képzelni, mennyi szép eszmékkel s gondolatokkal gazdagítja nemzeti nyelvünket egy-egy olyan búcsuztató, mely így végződik:

„Hogyha majd eljövend éltetek végpontja,

Az egekbe vigyen angyalok forspontja!“

Ez még csak megjár; — de milyen nyelvismeretet nyújthat a népnek s tanítványainak azon tanító, a ki ilyen megragadó nyelvezettel ír:

„Zörög a málnak héjja,

A fogának kettő héjja?“

Mennyi művészet a szóalkotásban, milyen jártasság a választékosságban, s milyen keresetlenség a rímekben! S mind ez, — egy búcsuztató két sorában!

Most kérдем: kívánhatjuk-e nemzeti nyelvünk művelését, vagy legalább annak tisztán tartását a néptől, ha a tanítója ilyeneket tesz? . . .

S ha e káros hatásokhoz hozzá számítjuk még az idő-pazarlást is, melyet a tanító a búcsuztató írásával elveszt, — úgy hisszük — eléggé kimutattuk e szokás káros voltát. Vajha ezzel eleget tehattünk volna arra nézve, hogy falvainkban azon öreg tanítók is, kik még e szokást mind ez ideig fenntartották, — árnyékolálat megismerve — azt kiirtani, vagy legalább megtisztítani iparkodnának!

Ha azt nem teszik, úgy járnak utódaik, mint azon fiatal tanító, a ki — elfoglalva új állomását — csodálkozva állt az apa előtt, a kinek meghalt fiát a félfaútól kellett elbúcsuztatnia. S midőn az apa még azt is kívánta, hogy versbe legyen írva a búcsuztató: kimondta vele, hogy a fiatal tanító, a ki e dologhoz nem ért, s a ki minden idejét egyéb szükségesekre osztotta be, egy félnapot pazaroljon el legdrágább kincséből. Pedig meg kell hogy tegye, mert „a másik tanító is — az isten nyugtassa meg — úgy tett“, s ha ő nem úgy tesz, magára haragítja a falut. — De megteszi azért is, mert kevés fizetése mellett elgondolja, hogy azon halottért, a ki felett búcsuztatót mond, 40 krt, s nem 20-at kap; ez pedig egy szegény tanítónak, a ki mindössze is 200 forint fizetést kap, csak jól fog a napi szükségeire.

Hanem azért én mégis csak azt mondom: koplaljuk ki valahogy azt a keserves 20 krt., a mig eljön ama jobb idő, mely feleslegessé teszi azt (?!) — s vessük el e szokást! Megtehetjük ezt — úgy hiszem — a nélkül, hogy e tettünkért kezeinket kellene megmosnunk.

Vagy, ha nem engedik ezt anyagi körülményeink, tisztítsuk meg a uagyon is tisztítani valót legalább, ily módon: Világosítsuk fel Pált, hogy „idvezül a fia“, ha nem mond is búcsút, áldást a falu lakóinak nagyobb részére, s ha nem beszélünk is „versbe“ felette. Prózát csak nekünk sem lesz nehezebb írni, mint elődeinknek minden halott számára „oly szép verseket.“ S igyekezzünk ezt úgy írni, hogy ne legyen az egész Pálhoz s Péterhez intézett

szava a halottnak, hanem legyen egyszerű elmélkedés az élet s halál fölött.

De erre majd azt mondja valaki: „felesleges, hogy a tanító is beszéljen, ha ő is csak azt mondja el — bár más szavakkal — a mit a pap.“ — Hadd mondják minél többen: így elérjük célunkat. Azok mondanak halálos ítéletet a „halotti búcsuztatókra“, a kik előbb maguk kívánták tőlünk azok fenntartását.

Az igaz, így nem hagyunk népiskoláink levéltárában a jövő századnak, oly iratokat, a melyekből a 19 század népműveltségét s népirodalmát megismerje (?!), de lehetünk oly büszkék, hogy így beszéljünk: „inkább ne tudjon rólunk semmit a jövő, semhogy azt tudja, a mit tudnia lehet abból, ha a fent idézett versekhez hasonlókban látja megőrizve szellemünket.“

Enynyi, a mit röviden e tárgyról írni akartam. S mi erre készített, az, hogy tapasztaltam mindazokat, a miket leírtam.

Egész sora van még az ilyen szokásoknak, melyekről óhajtanó lenne, hogy szakavatottabb emberek mutassák ki árnyoldalaikat, — mint én.*) Így e cél könnyebben elérhető lesz: „teremtünk az új világ számára új szokásokat!“

Boér Miklós,
zilahi tanító.

EGYLETI KÖZLEMÉNYEK.

Értesítés és fölhívás.

A „Kolozs-dobokamegyei néptanítók-egylete“, mely az 1871-ik évben megalakítván, négy éven keresztül kitűzött céljának megfelelőleg működött, a f. évi november hó 3-ik napján tartott rendes évi közgyűlésében az 1872. évi szeptember 2-án kibocsátott ministeri szabályrendelet által körülírt tanítótestületté alakult át, s korábbi címe helyett: „A Kolozs-dobokamegyei tanker. tanítótestület“ címet vette fel.

A midőn egyletünk átalakulásának tényéről az egylet alapító-, rendes- és pártoló tagjait, valamint az egylet iránt érdeklődő t. tanügy barátokat értesítjük, egyszersmind tudatjuk azt, hogy a ministeri szabályrendeletnek s illetve a népokt. törvény 147. §-nak megfelelő átalakulás által sem az egylet elébe tűzött cél, sem az ezen cél elérésére szolgáló eszközök tekintetében nem történtek oly változtatások, melyek által a tankerületben lakó tanügybarátok részéről is oly melegen fölkarólt egyletünk működésének más irány adatnék. Az alapszabályokon tették ugyan némi módosítások, de ezek csak is a külső formára, s az ügykezelés tökéletesebbé tételére irányulnak, és sem az egylet függetlenségét, sem működésének körét nem csorbitják. A tanító-testületnek célja továbbra is az marad, a mi az egyleté volt, t. i. „a családi és iskolai nevelés, illetve tanítás előmozdítására tartozó ismeretek gyarapítása, a ta-

nitási módszer megvitatása s a nevelés- és oktatástani helyes elveknek a tanítók és a menyinyire lehet a szülők közötti terjesztése, az iskola belső életének lehető tökéletes kifejlésztése, a tanítási eszközök javítása, szaporítása, a néptanítói állás emelése, tehetetlenségre jutott tanítók, tanítói özvegyek és árvák sorsának javítása érdekében való közreműködés, s a tankerületben létező népnevelési intézetek felvirágzásának erkölcsi, de a menyinyiben lehet, anyagi támogatás által is elősegítése.“

Ez leendő célja testületünknek; ezen cél érdekében óhajtunk ép oly lelkesültséggel, ép oly kitartással munkálkodni, mint a milyen lelkesültséget és kitartást tanusított mind végig azon egylet, mely tanító-testületünknek lételet adott. És a midőn az egylet négy évi múltjára visszamutatunk, önérzettel és teljes bizalommal fordulunk mindazokhoz, a kik egyletünk iránt érdeklődést tanusítottak, hogy azon gyámolítási készséget, melylyel az egyletet támogatták, ne tagadják meg az annak nyomába lépő tanítótestülettől sem.

Bizalommal fordulunk mindenekelőtt a tankerületben főnnálló népoktatási tanintézetekben működő tanárok, tanítók, tanítónők és gyermekkertésznőkhöz azon pályatársi kérelemmel, hogy a saját érdekükben lépjenek be mielőbb a tanító-testületbe: azon testületbe, mely első sorban az ők érdekeiket van bivatva képviselni, előmozdítani s ha kell, megvédeni. Mivel pedig a min. szabályrendelet értelmében az állami és községi népokt. tanintézetek tanárai és tanítói a tanító-testületnek állásuknál fogva kötelezett tagjai, fölhívásunkat főképen a hitfelekezeti- és magánjellegű tanintézetekben működő tanárokhoz, tanítókhoz és tanítónőkhöz intézzük, a kiket a min. szabályrendelet a belépésre nem kötelez, de a kiknek belépése mindenkor pályatársi szeretettel fogadtatik, s a kik — az alapszabályok értelmében — mint a testület rendes tagjai — az állami és a községi tanítókkal minden tekintetben egyenlő jogokat élvezendnek. Legyenek t. pályatársaink meggyőződve arról, hogy testületünk mindenkor kizárólag a tanügy előmozdítására fog törekedni, s a hitfelekezeti- és magánjellegű tanintézeteknek nem elnyomása, hanem lehető felvirágoztatása leendő célja. Ennélfogva fölkérjük azon pályatársainkat, a kikhez az aláírási ivenk talán el nem jutnának, hogy a testület rendes tagjai sorába belépésük iránti szándékukat sziveskedjenek postai úton alólirott testületi titkár tudomására hozni; tudatván vele azt is, hogy a testületnek főnálló vidéki körei közül melyikhez óhajtanak csatlakozni, vagy ha a létező vidéki-köröktől távol lagnának, hol, miként, s mely községekre kiterjedőleg véleményeznék egy újabb kör szervezését.

Bizalommal fordulunk továbbá a népoktatási tanintézetek t. Előljáróihoz is azon kérelemmel, hogy sziveskedjenek testületünket erkölcsi- s a menyinyire lehet anyagi gyámolításban is részesíteni. Különösen arra kérjük a t. Előljáróságokat, hogy a hatóságuk alatt álló tanítóknak tegyék kötelességükké a tanító-testület köri és

*) De azért csak ön se hevertesse a tollát; mert annak is van ám éle!

közgyűlésein való megjelenést, de egyszersmind kegyeskedjenek odahatni, hogy pályatársainknak a gyűléseken megjelenés előfogat kirendelése, s némi útiköltség kiszolgáltatása által lehetővé tétessék. Ezen kérelmünk főleg és első sorban a tankerületben létező mindennemű népokt. tanintézetek fölvirágoztatására törekvés érdekében történik, mert meg vagyunk győződve arról, hogy az iskolák tökélyesbülését csak akkor remélhetjük, ha a tanítók nem zárkoznak el a világtól, hanem a nevelés- és oktatásban újabb vívmányaival való megismerkedés végett szorgalmasan részt vesznek azon testület gyűléseiben, a mely megvitatja, megállapítja a teendőket, földeríti a tévedéseket s pótolja a hiányokat.

Azon szíves készség, melylyel a tanügy barátok törekvéseinket négy éven keresztül anyagilag is gyámolították, bátorít minket arra is, hogy mindazokat, a kik a népnevelés ügye iránt érdeklődnek, fölkerjük arra, hogy testületünk törekvéseit alapító, avagy pártolótag minőségben belépés által előmozdítani sziveskedjenek. Egyszer s mindenkorra 10 forintot tevő alapítvány tétele, vagy évenként 1 frt. pártolótagsági díj fizetése (3 évi kötelezettséggel) azon áldozat, melyre a tanügy barátait tisztelettel kérjük, azon reményben, hogy ma már nem pusztá phrázis többé a nevelés és oktatásügy előmozdításának kérdése, hanem olyan erős közvélemény, a mely nem riad vissza az áldozat-készségtől. Hogy pedig egy olyan testület,

a mely kizárólag a népoktatásügy emelésére törekszik, megérdemli-e a gyámolítást, annak megítélését a tanügy buzgó barátaira bizzuk. Azon t. ügybarátok, a kik testületünk alapító- vagy pártoló tagjai sorába belépni hajlandók, sziveskedjenek ezt alólírott titkár tudomására hozni, esetleg az ivartóknál lévő ivenek aláírni.

Végül fölkerjük a hazai t. könyvkiadókat és tanszer-kereskedőket, hogy a tanítók önképzése s a hasznos nevelési- és tankönyvek, valamint a célszerű taneszközök terjesztése céljából szervezett könyvtárunkat és tanszer-tárunkat a nevelés- és népiskolai tan- könyv-irodalom körébe tartozó kiadványok, s illetőleg tan- szereik mutatóvány példányainak megküldése által gyarapítani kegyeskedjenek.

Mi pedig akkor, a midőn pályatársainkhoz, a t. Elöljáróságok- és a tanügybarátokhoz bizodalmas fölkerésünket intézzük, egyszersmind kijelentjük, hogy testületünk törekvése minden időben a kért és igénybe veendő gyámolítás megérdemlésére lesz irányozva.

Kelt a „Kolozs-dobokamegyei tankerületi tanító-testület“ válaszmányának Kolozs várt, 1875. évi november hó 13-án tartott üléséből.

Paal Ferenc,
elnök.

Szabó Endre,
titkár.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

T Á R S A G

A „Fröbel-ügy“ a külföldön.

(Sz.) A mig mi hazánkban lassankint tatarozgatjuk a nevelésnek és oktatásnak korábban elhanyagolt ügyét, s a mig sokszor kicsinyes dolgok fölött is nagy hű-hóval vitatkozunk: addig a külföldön oly mozzanatok merülnek föl, melyek határozott irányban eszközlik az oktatásügy reformálását. Mi ezen mozzanatok nem hagyhatjuk figyelmen kívül, mert különben könnyen úgy járhatnánk, hogy a mikor imigy-amúgy befejezzük oktatásügyünk tatarozgatását, akkor kezdhetjük a munkát előlről, mert azt veszszük észre, hogy a külföld addig, a mig mi a tatarozgatással bibelődünk, egészen újat épített.

Ilyen nevezetes, mindnyájunk figyelmét méltán érdemlő mozzanat volt a németországi „Fröbel-szövetségnek“ a f. évi szeptember hava utolsó napjaiban Weimarban tartott második közgyűlése. Figyelmünket érdemli e közgyűlés már csak azért is, mert abban a Fröbel-ügynek nemcsak németországi, hanem a kerek földön egymástól távol lakó nevezetesebb barátai is részt vettek. A mint az előttünk fekvő tudósításból látjuk, képviselve volt e közgyűlésen Schweitz, London, Szent-Pétervár, Tiflis, Newyork stb. s így a nevelés- és oktatás ügye érdekében — valószínűleg — ez volt az első olyan gyűlés, a

mely — dacára az egylet címének — nemzetközi jelleggel bírt. Tudtunkkal eddig semmiféle nevelési rendszer elterjesztése érdekében nem fejtetett még ki ily nagy kiterjedésű mozgalom.

A közgyűlés, a mely három napig tartott, számos nevezetes határozatot hozott: Ezek közül — térszúke miatt — csak a legérdekesebbeket közöljük.

Steinacker, mint előadó, ajánlatára azon kérdés tárgyában, hogy „miért van napjainkban oly kevés gyermek a gyermekek közt“, a következő tétel fogadtatott el: „Ezen félreismerhetleül észlelhető baj elhárításának egyedüli módja az leendő, ha a nevelésben visszatérünk a természetszerűséghez; ha a gyermekek egyszerű, a Fröbel elveinek megfelelő, minden mesterkéltég nélküli foglalkozásokban részesíttetnek; ha a család, a gyermekkert és az iskola között elvi egyetértés hozatik létre; ha a leendő anyák, a felső leányiskolák által, kellőleg előkészíttetnek a nevelés gyakorlására s különösen, ha a Fröbelféle foglalkozások alkalmazása tekintetében kellő ismereteket szerezhhetnek.“

Köhler A.-nak, — mint előadónak — „a gyermekkertnek az iskolával való szerves összeköttetése“ érdekében tartott előadása alapján a következő tételek fogadtattak el: A gyermekkert és az elemi iskola ugyanazon igazgatás alatt álljanak. Kötelező törvény,

hozassék arra nézve, hogy a szülők kis gyermekeiket, legalább öt éves koruktól kezdve, gyermekkertbe járassák. A gyermekkertben ne alkalmaztassék semmiféle olyan eljárás, a mely az iskolai oktatás színezetével bír; az úgynevezett „szemléltető-oktatás“ is mellőztessék. Ellenben az elemi iskolákba — a menynyire lehetséges — a szemléltetés mellett alkalmaztassék az alakítás is, azon alapon, a melyet e tekintetben a gyermekkert nyújt, s hetenként legalább két óra fordítottassék olyan kézi-munkák alkalmazására, a melyek által a gyermek alakító-tehetsége fejlesztetik.

Ezeken kívül egy másik tétel-csoportban elfogadtott azon nézet, hogy a Fröbelféle foglalkozások kiválóan alkalmasak a terményrajzi oktatás sikerének előmozdítására; mivel a gyermek ezek által a természetben az alakok sokféleségére figyelmetessé tétetik, s mivel így közvetlen érzéklés útján ismeri föl a különböző tulajdonságokat.

Végül elhatározott, hogy a szövetség erélyes agitációt fejtend ki azon célból, hogy az oktatásügy célbavett reorganisatiója alkalmával a „Fröbel ügyet“ a német birodalmi cancellária s illetőleg a közokt. ministerium megillető figyelembe részesítse.

A t. olvasó pedig ne vélje, hogy ezen s még több ilyenféle határozatok a szegény gyermekkertésznők s egy-két gyermekkertésznő-képezdei igazgató által hozattak, mert a gyűlés nagy többségét nem ezek, hanem elemi- és polg. iskolai tanítók, tanítóképezdei, középtanodai, egyetemi tanárok, lelkészek, orvosok és iskola-tanácsosok képezték.

Azért vegyük figyelembe mi is az idők illetén tanujeleit, s tekintsünk előre is, ne csak hátra; nehogy egy reggelen ismét arra ébredjünk, hogy szomszédainktól nagyon elmaradtunk.

Vegyesek.

— Diesterweg „Wegweiser“-ét — az újabb pädagogia e legmagvasabb és leggyakorlatiasabb vezérkönyvét — rövid időn magyar fordításban is olvashatják pályatársaink. A jól ismert nevű és fáradhatatlan tevékenységű Madzsar Jánosnak akadt az a jó gondolata, hogy e híres, és pedig méltán híres művet — a legújabb német kiadása után — nyelvünkre lefordítsa. „Diesterweg vezérkönyve“ lesz a Wegweiser magyar címe, s a jövő 1876-ik év januárjától kezdve nagy 8-rétű, 5 ives füzetekben akként fog kiadatni, hogy minden hó elején egy-egy füzet fog belőle megjelenni. Az egész munka körül-belül 15 füzetre fog terjedni, és előfizetési ára, egyszerre lefizetve, 7 frt. 50 kr. Az előfizetést három részletben — egy-egy részletre 2 frt. 50 krral számítva — is elfogadja a kiadó, Zilahy Sámuel budapesti könyvtáros. — A legmelegebben ajánljuk, hogy — a lehetőleg — igyekezzék minden tanító e nélkülözhetetlen vezérkönyvet magának megszerezni.

— Fogaras városának derék képviselő bizottsága elhatározta, hogy a város költségén oly gyermekkerestő állítand fel, a mely egyszersmind kiseddóvó-intézetül is szolgál a közrendű szülők gyermekei számára. Az intézet alaptervének elkészítésével Páncél Károly, ev. ref. lelkész úr bízott meg, a ki ezen megbízatásában — a helybeli Fröbel-intézet igazgatójától nyert adatok nyomán — már el is járt, s így remélhető, hogy ez új gyermekkerestő is rövid időn megnyitattik.

— A „Fali táblák“, a melyeket a rajz elemi tanítására Felméri Mózes és Kozma Ferenc, székely-keresztúri kép. tanárok, készítettek, a hozzájuk írott „Vezérfonal“-al együtt már megjelentek. Áruk 6 frt.; de tömegesebb megrendelésre, a mit legkönnyebben a tanító-egyletek közvetíthetnének, ez árból is leengednek 10%-ot a kiadók. Megrendelhetők a szerkesztőknél, Székely-Keresztúron a kik a költséges kiadást is magukra vették. — Szép lenne, ha a közeledő új évre minden iskolánkat megajándékozna ez anynyira szükséges taneszköznek egy-egy példányával valamelyik jótétvőjük: de még szebb lenne, ha iskoláink maguk szerezhetnék meg azt maguknak.

— Zilahról vettük a következő sorokat. Városunkban egy műkedvelő társaság alakult, a mely, a mint halljuk, jótékony célokra rendez előadásokat. Reméljük, hogy az alakítandó „Fröbel-gyermekkerestő“-et sem tévesztik szem elől. Anynyi erőt a kivitelhez, a menynyi volt a lelkesedés a kezdeményezésnél, hogy ne kelljen az eredményre így beszélnünk: Roppant vihar előzte meg a széles esendőt!

— Az aradvidéki derék tanító-egylet jó szolgálatot tesz irodalmunknak s általában a közmívelődés ügyének azzal, hogy „Népirodalom“ címen oly vállalatot indított meg és tart fenn, a mely gonddal szerkesztett mulattató és ismeretterjesztő olvasmányokkal igyekszik kiszorítani az olvasni szerető magyar nép köréből a ponyva irodalom undok termékeit. Mi e vállalat eddig megjelent kiadványaiból még csak néhány számot láttunk, (mert nálunk a könyvtárosok sem igen tartják); de e néhányból ítélve is úgy érezzük, hogy valóban minden tanítónak s minden tanító-egyletnek kötelessége lenne egész odaadással nyújtani segédkezet az aradi pályatársaknak arra, hogy az ily művek — különösen a nép közép és alsóbb rétegei között — minél tágasabb körben nyorhessenek elterjedést.

— Meghívás. A kolozs-dobokamegyei tankerületi tanítótestület b.-hunyadi járási köre folyó évi december hó 21-én, a b.-hunyadi állami elemi fiu iskola harmadik tantermében rendes gyűlést tart, melyre úgy a tagok, valamint a tanügy iránt érdeklődők tisztelettel meghívotnak. A gyűlés kezdete délelőtti 1/2 10 óra. Tárgyai: 1. A központi választmány november 14-én kelt 8. számú leiratának felolvasása, s ennek alapján az ügyrend azon részének, mely a járási körök működéséről szól, megvitatása. 2. Tisztújítás, azaz, elnök és jegyző választás. 3. A minta-tanítások meghallgatása és bírálása. Minta-tanítást tart Nagy Benedek a magyarnyelvtanból, Gagy Samu a történelemből, Bányai Lajos az irva-olvasásból. 4. Esetleges indítványok tétele és megvitatása. Mindezeket megelőzi a múlt gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése, s ha az illető vállalkozó elkészülhet, az iskolai kézimunkát tárgyzó felolvasás meghallgatása és bírálása.*) B.-Hunyadon, 1875. nov. 28. Gagy Samu, j. köri elnök.

*) Tisztelettel kéretik a „Kelet“, „Magyar Polgár“ és „Baloldal“ tkts. szerkesztősége e sorok közlésére.

Felelős szerkesztő: VÁRADI KÁROLY.